

ДЖЕРЕЛА ДО ІСТОРІЇ ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ

Володимир В'ятрович

НЕВІДОМА ПРАЦЯ ОСИПА ДЯКІВА

Осип Дяків – “Горновий”, “Осипенко”, “Гончарук” – один із провідних публіцистів українського визвольного руху 1940 – 1950 років. Його перу належать десятки статей, присвячених висвітленню різноманітних аспектів ідеології українського підпілля та викриттю справжньої суті радянського режиму. У 1968 році його статті було опубліковано окремою збіркою “Ідея і Чин”, хоч книгу й названо повним зібранням творів автора, проте вже у вступі упорядники ставлять під сумнів повноту пропонованого видання¹. І справді, їм вдалося зібрати під обкладинкою тільки ті статті, що були відомі за кордоном із різноманітних видань підпілля.

Сьогодні ж у незалежній Україні можливості дослідника є значно ширшими, що й дає змогу віднаходити невідомі донедавна роботи підпільних публіцистів. Однією з таких робіт є пропоноване читачам дослідження Осипа Дяківа, підписане його псевдонімом “А. Осипенко” “Кінець другого етапу большевизації країн Центральної і Південно-Східної Європи”. Текст було видано окремим підпільним виданням у формі брошури 1950 року, на жаль тут не зазначено, в якій із друкарень її було видрукувано. Сама робота О. Дяківа, як випливає з тексту, була завершена 15 грудня 1947 року, пізніше зроблено дописку до основного тексту датовану 16 вересня 1948 року. В державному архіві Служби безпеки України історик Андрій Рибак, що досліджує життя та творчу діяльність Осипа Дяківа, знайшов машинопис цієї роботи, датований

¹ Дяків-Горновий О. *Ідея і Чин. Повна збірка творів.* – Нью-Йорк–Торонто–Мюнхен, 1968.

1947 роком². Робота мала принаймні два видання, адже крім друкованого тут є ще згадка про видання, яке здійснив Головний осередок пропаганди ОУН 1948 року³.

До теми більшовизації країн Центрально-Східної Європи українські підпільники зверталися неодноразово, висвітлюючи на сторінках своїх робіт події, що відбувалися в сусідніх державах. Серед авторів, котрі торкалися цієї теми; – Михайло Палідович, Дмитро Маївський, Петро Федун та інші. Низка публікацій на цю тему належить також перу Осипа Дяківа, зокрема статті “Підсумки успіхів нашої боротьби”, “Українська Повстанча Армія – носій ідей визволення і дружби народів”, а також не віднайдена поки що в архівах його робота “Важливий крок на шляху до визволення народів, поневолених і загрожених сталінським імперіалізмом” (написана 1946 року)⁴.

Особлива значущість друкованої тут роботи в тому, що вона має підсумковий характер. Якщо Дмитро Маївський у своїй статті “Большевицька демократизація Європи”, написаній у 1945 році, висвітлював лише перспективи та можливі варіанти утвердження комуністичних режимів в Центрально-Східній Європі, то Осип Дяків уже подає розгорнутий аналіз подій, що сталися в цьому регіоні протягом 1945 – 1948 років. Читаючи статтю, подивляєш не тільки глибину авторського аналізу, але й те якою великою кількістю фактів оперує публіцист, фактів, котрі очевидно не можна було почерпнути просто із засобів масової інформації, а тим паче важко їх було дістати в умовах підпілля. Назагал, висновки, що їх сформулював Осип Дяків 1948 року, дуже часто збігаються з тими, які викладають у своїх роботах сучасні дослідники⁵. Тому, гадаємо публікована робота буде цікавою не тільки дослідникам історії українського визвольного руху, але історикам, що займаються проблемами утвердження радянських режимів в Центрально-Східній Європі.

² Державний архів Служби безпеки України. – Ф. 13. – Спр. 372. – Т. 15.

³ Содоль П. Українська Повстанча Армія. 1943-1949. Довідник 2. – Нью-Йорк: Пролог, 1995. – С. 214.

⁴ Згадка про неї див.: Содоль Петро. Українська Повстанча Армія. 1943-1949. Довідник 2. – Нью-Йорк: Пролог, 1995. – С. 214.

⁵ Про це детальніше див. у статті автора цих рядків опублікованій у в цьому ж номері „Становлення тоталітарних режимів у країнах Центрально-Східної Європи в публіцистиці українського підпілля”.

ВОЛЯ НАРОДАМ! ВОЛЯ ЛЮДИНІ!

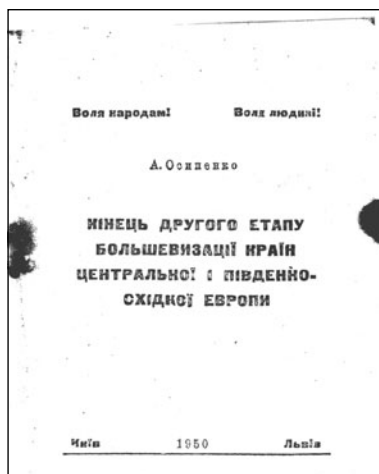
А. Осипенко

КІНЕЦЬ ДРУГОГО ЕТАПУ БОЛЬШЕВИЗАЦІЇ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНОЇ І СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Київ-Львів 1950

Втеча Надь Ференца, страта Петкова, суд над Манію, розпуск партії Шуйока, партії Братіану, втеча Міколайчика, Пфейфера, відставка Татареску, що мали місце на протязі 1947 р., – це цілком очевидно не відокремлені і не випадкові факти. Вони так однорідні, що всі люди, навіть найбільш наївні, Західної Європи й Америки зауважили тепер, що на їх заіснування мусіли складатися одні і ті самі причини, що тут діє одна якась рука. Сказати однак, що вони розуміли те, що всі ці факти випливають із послідовно здійснюваного, суворо обдуманого плану большевизації країн Центральної і

Південно-Східної Європи, що вони являють собою показники того, як далеко посунувся процес большевизації цих країн, за деякими виїмками, покищо не можна. Не без здивування нпр., слухаєш, як представник англійського уряду на інтерпеляцію в парламенті в справі останніх подій в Болгарії, Румунії, Угорщині, Польщі відповідає, що... ще замало фактів, щоб передати це питання до Організації Об'єднаних Націй. Подумати тільки: ще замало фактів, щоб хоча передати питання большевизації країн Центральної Південно-Східної Європи до ООН. Ще не видно, куди ведуть большевики окуповані ними країни. І коли ж англійському урядові це буде видно? Хіба аж тоді, як ці країни вже будуть формально включені до СССР... Хто його знає, може такі заяви диктуються «вищими» потребами англійської дипломатії, але якже ж в такому разі має думати на основі таких відповідей про становище в новоокупованих большевиками країнах той англійський робітник, який голосував за нинішніх керівників англійського уряду і від яких він законно вимагає сьогодні сказати йому бодай правду. Річ ясна, що такі відповіді не внесуть йому в це питання жодної ясності, а навпаки, ще більше його йому заплутають.

Хто як хто зрозумів, до чого веде політика большевиків в ново-окупованих ними країнах, а зрозуміли це кінець кінців такі «далекоглядні» політики, як Міколайчик (і дав неабиякий доказ цього). Не допомогли йому постійні заяви про лояльність щодо СССР. Завели всі надії на успіхи виборів і результати парламентської боротьби. Большевики мають інші методи, і, пізнавши їх, Міколайчик волів піти слідами свого вдалого мадярського попередника. – Надь Ференца, ніж Петкова і Манію (залишитися в краю і боротися разом з народом, щоб цим шляхом хоч частинно виправдати шкоди своєї згубної політики, в нього не було відваги. Очевидно, емігрантська «політика» легша).

Для нас, які на власній шкурі перейшли большевизацію, які вивчили на протязі 30 років до подробиць всі прийоми большевицької загарбницької політики, події 1947 р. в Югославії, Албанії, Болгарії, Румунії, Угорщині, Чехословаччині і Польщі не є нічим несподіваним, непередбаченим, новим. Для нас вони є лише дальшим підтвердженням того розвитку, на який ми неодноразово вказували народам цих країн, перед якими ми їх постійно перестерігали і перестерігаємо. На основі останніх подій ми можемо додатково констатувати, що російсько-большевицькі імперіялісти прискіпають, і то сильно, большевизацію країн Центральної і Південно-Східної Європи, що посилено підготовляють їх повну анексію.

Немає сумніву, що така наглість також не випадкова. Вона зумовлюється напруженою міжнародною обстановкою, остаточним розподілом світу на два ворожі табори: большевицький і англо-американський (на утворенні яких большевизація країн Центральної і Південно-Східної Європи в свою чергу надзвичайно, заважила). Прискіплення большевизації новоокупованих країн означає не що інше, як прискорену підготовку російсько-большевицьких імперіялістів до нової війни.

Коли взяти процес большевизації в тому вигляді, в якому його проходили ми і всі інші народи, то, порівнюючи, побачимо, що він в країнах Центральної і Південно-Східної Європи відбувається за тією ж системою, що і в нас. Так само там, як і в нас він проводиться за допомогою одних і тих же метод. Так само там, як і в нас його можна поділити за відповідними характеристичними ознаками на три основні етапи. В дальшому в цій статті постараємося показати цю систему і методи большевизації на тлі розвитку подій в країнах Центральної і Південно-Східної Європи.

Рішальним моментом для нинішньої долі народів Польщі, Чехословаччини, Румунії, Угорщини, Югославії, Албанії, Болгарії стало те, що вони були окуповані («визволені») червоною армією в ході розгрому гітлерівських загарбників 1944-45 рр. Власне з моментом вступу на їх територію советської армії і в оперті на неї большевицькі імперіялісти

могли розпочати большевизацію цих країн (так само колись зачинали большевизувати Україну, Грузію і всі інші країни сьогодишнього ССРС). Отже ж, засадничою передумовою і основним вихідним пунктом для большевизації, як також гарантією її успіху являє собою збройна окупація.

Спираючись на свої збройні сили в країнах Центральної і Південно-Східної Європи, сталінські імперіалісти згідно зо своєю системою насамперед приступають до посиленої розбудови компартій, які, як і в усіх інших країнах світу являють собою їхні прямі агентури, слухняні знаряддя в їх руках, за які вони ховаються в здійснюваннях планів своєї загарбницької політики, плянів большевизації. Розбудова компартій – це найбільш характеристична особливість першого етапу большевизації.

В Югославії, а також в Чехії і Польщі, країнах окупованих німцями, большевики, спекулюючи на народній боротьбі проти гітлерівських загарбників, приступили до розбудови своєї агентури властиво від 1941–42 рр. (До цього часу компартії в цих країнах не вели, як і їх московський опікун, жодної боротьби проти німців. В Польщі нпр., компартія за ухил від сталінської лінії була розв'язана ще в 1933 р. і вірні сталінські агенти відновили її щойно після вибуху німецько-большевицької війни). Найбільших успіхів під час війни большевики досягаї в Югославії, де зручно використали національні антагонізми. Тут вони, направду, розбудували сильну агентуру (Тіто), з її розгалуженням в Альбанії (Енвер Ходжа) і цим заклали перші основи для большевизації обох країн ще до часу приходу червоної армії. І ця обставина децидуюче вплинула на те, що в Югославії і Альбанії процес большевизації проходить найскоріше. Далеко менші успіхи в цьому відношенні мали большевицькі імперіалісти в Чехії і Польщі. Тому основні сили своєї польської і чехословацької агентури вони творили на території ССРС (“польські комітет визволення народоного” – пквн, військо польське, чехословацький корпус свободи) і насаджували її в міру того, як червона армія посувалася на території Польщі і Чехословаччини,

Компартії Румунії, Болгарії, Угорщини до приходу червоної армії були цілком незначні і ввесь час війни сиділи, як миша під мітлою. Вони кинулися по владу вже тоді, коли большевицька армія була на їх територіях, коли пронимецькі уряди не являли собою вже жодної сили. Сьогодишні твердження про боротьбу цих компартій, в роді, нпр., того, що в Болгарії ще під час війни повстали комуністичні партизанські загони і що вони вели якусь поважнішу боротьбу – це спізнені, проведені заднім порядком спроби відрепарувати якнебудь, морально-політичний капітал цих партій.

Та не зважаючи на більшу чи меншу силу поодиноких компартій, всі вони могли прийти до влади тільки в наслідок окупації їх країн большевицькою армією.

Хоч, факт большевицької окупації країн Центральної і Південно-Східної Європи вже згори перекреслював їх державну незалежність і так же згори забезпечував за компартіями монопольне політичне становище, то однак обидва ці процеси відбуваються поступово. Тому назовні зберігаються форми незалежності, а всередині компартії виступають в союзі, коаліції з іншими політичними партіями своїх країн. На це складаються такі причини: 1) початкова слабкість компартій; 2) розрахунки на те, щоб не наставляти всі сили проти себе, а бити противників по черзі, в союзі з одним проти другого; 3) потреба замаскувати і перед власними народами і перед світом до часу свого зміцнення той факт, що компартії змагають до монополії на владу і що за ними стоїть Москва. Ці коаліції партій створюються на спільно погодженій програмі і звичайно виступають під назвами «національних, народних, демократичних, вітчизняних фронтів». Крім цього напочатку допускається також з цих же причин легальна діяльність деяких опозиційних партій, які не входять до коаліції з комуністами, нпр., націонал-цараністська партія Манію і ліберальна Братіяну в Румунії, землеробська Петкова в Болгарії.

Коли взяти до уваги будову коаліцій, тобто всіх цих “фронтів”, то вони на першому етапі складаються з подвійного роду партій: незалежних від компартій (нпр., народна національно-соціалістична в Чехословаччині, польське стронніцтво людове в Польщі) і керованих компартіями (нпр., стронніцтво людове, стронніцтво демократичне в Польщі). Керовані партії не ведуть жодної самостійної діяльності і в усьому залежні від компартій, це філії компартій. Вони мають за завдання, поперше, створювати видимість того, що до урядових коаліцій входять різні партії, і що тим самим вони репрезентують різні шари суспільства і відбивають волю більшості народу, по-друге своїми голосами забезпечувати більшість для компартій. Іншими словами, завдання цих партій прикривати демократичними формами антинародну політику компартій і маскувати їх змагання до монополії на владу. В рамках “фронтів” компартії займають звичайно керівне становище. Хоч таке становище не відповідає їх фактичній силі, воно забезпечується збройною і дипломатичною підтримкою СССР (нпр., дипломатичні торги довкола утворення польського т.зв., уряду єдності народоу, в яких большевики добилися переваги для своєї польської агентури).

Коаліційні партії творять уряди. З вище наведених тактичних мотивів комуністи виховують на пости прем'єра своїх агентів із керованих ними партій (нпр., Петру Гроза в Румунії), а коли компартія цілком слаба, вона погоджується, щоб уряд очолював представник незалежної від неї партії (нпр., Надь Ференц в Угорщині). Лише в Югославії і Альбанії, де як знаємо, компартії були найсильніші, уряд зразу очолили комуністи (Тіто і Енвер Ходжа). При поділі міністерських

портфелів комуністи захоплюють для себе частину найважливіших постів, звичайно внутрішніх справ, безпеки, юстиції, промисловості й інформації. Ці власне міністерства в першу чергу забезпечують ведення відповідної політики для зміцнення становища компартії в країні. Другу частину міністерства обсаджують комуністи своїми агентами з керованих, ними партій, а третю відпускають для незалежних партій (нпр., Шуабшіч в Югославії, Міколайчик в Польщі). Таким чином комуністи зі своїми агентами мають, звичайне, перевагу в уряді.

Забезпечившись такою коаліцією, компартії розгортають роботу по зміцненні своїх позицій. Першим засобом в цьому напрямі є соціальні переміни, які являють собою спекуляцію на нерозв'язаних протиріччях. Тут компартії в першу чергу ініціюють і проводять аграрну реформу. Аграрна реформа, однак, не є розв'язанням соціального питання на селянському відтинку, вона виключно розрахована на позискання невдоволених селянських мас, які становлять більшість населення (Альбанія – 80, Югославія – 75, Болгарія – 80, Польща – 69, Угорщина – 55 і тільки Чехословаччина – 34 відсотків сільського населення). (Пізніше закріпившись, большевики закріпачать селянство цих країн так, як закріпачили селян в СРСР, яким також найперше роздали поміщицькі землі).

Для приєднання робітничих мас, компартії переводять націоналізацію здійснення якої з огляду на більші труднощі розтягається на другий етап, а навіть на третій. Так само, як і аграрна реформа, большевицька націоналізація не є розв'язкою соціального питання, а звичайним маневром на обдурення робітників (національною промисловістю так же, як і в СРСР володітиме не народ, а большевицькі вельможі). Таким чином аграрна реформа і націоналізація мають метою з'єднати компартіям невдоволені маси і надати до краю протинародній і злочинній політиці компартії народного, демократичного, прогресивного характеру.

Другим способом, що його стосують компартії для зміцнення своїх позицій, є послідовне знищування народно-визвольних сил, – всіх тих, які вже стоять на становищі одвертої і активної боротьби проти російсько-большевицьких імперіялістів і їх агентів за справжню незалежність своїх народів або готові кожної хвилини до такої боротьби приступити. Щоб виправдати це злочинне знищення, його прикривається прапором боротьби, проти реакції, фашизму, воєнних злочинців і колябораціоністів. Роля опозиційних і коаліційних незалежних партій в цьому відношенні найганебніша, бо вони своєю тактикою співпраці з компартіями і нерішучою парламентарською опозицією (треба не опозиції, а рішучої боротьби) полегшують комуністам розправу із справді патріотичним елементом, який прагне незалежності своїм народам, який розуміє необхідність бо-

ротьби проти імперіалістичного ССРСР і його агентур. Вони дозволяють виправдувати компартійні злочини перед масами і вводять в обман всі народи світу. Інша справа, що цією тактикою ці партії копають під власними ногами безодню, в яку в другому етапі їх спихають комуністи. Але власне в тому, щоб відтягнути ліквідацію опозиційних і “коаліційних” незалежних партій на дальшу чергу, до другого етапу, а на першому етапі використати їх для знищення своїх рішучих противників з національно-визвольного табору і для баламучення народних мас, й полягає саме «співпраця» комуністів з ними, творення т.зв. вітчизняних і всяких інших фронтів.

Для ведення боротьби зо своїми противниками: і для придавлення працюючих мас комуністи, захопивши для себе відповідні пости в уряді, зразу приступають до розбудови під виключно своєю контролею, великого терористичного поліційного апарату, на зразок мвд і мтб, при прямому керівництві цих останніх та їх допомозі не тільки вказівками, але й кадрами, в якій лише потрібно кількості (нпр., польське убп – ужонд безпеченства публічного на чолі в комуністом Радкевичем). І цей терористичний поліційний апарат, в міру переходу до дальших етанів стає одинокою силою, на яку опираються компартії. Терор стає чинником, що забезпечує успіх всіх заходів політики компартій.

Чисельний ріст це третій засіб розбудови позицій компартій. З цією метою в ряди партії втягається всіх без розбору, включно до людей скомпромітованих співпрацею з німцями, як також заманюється привілеями, що їх мають комуністи. Звичайно, комуністичні вожаки свідомі шкідливості такого впливу на партії, але їм йдеться тільки про те, щоб шляхом чисельного росту висунути компартії на становища перших, найбільших і найсильніших партій в країні, щоб таким чином показати “ріст впливу компартій в масах”. І цим власне пояснюється такий великий чисельний ріст компартій у всіх новоокупованих большевиками країнах.

Коли по деякому часі компартії зміцнять свої позиції, коли шляхом нібито справедливих соціальних перемін збаламутять частину народних мас, а іншу залякають терором свого широко розбудованого поліційного апарату, коли при потуранні незалежних партій нанесуть удару національно-визвольним рухам, напочатку малоорганізованим, розбитим, а основне без досвіду протибольшевицької боротьби, вони переходять до атаки на легальну опозицію – на опозиційні партії, і ті незалежні партії, що входять до одної з ними коаліції, або, інакше, на своїх союзників. Цим починається другий етап большевизації.

Власне боротьба проти легальної опозиції є найхарактеристичнішою ознакою другого етапу большевизації, а повний розгром цієї опозиції означає кінець другого етапу.

Боротьба за знищення легальної опозиції ведеться одночасно двома шляхами: шляхом політичного розкладу і шляхом насильної ліквідації. Перша метода полягає на винайденні в рядах опозиційних і коаліційних незалежних партій агентурних елементів чи просуненні таких елементів до цих партій, а даліше – на об'єднанні їх в “ліве крило”, яке вкінці відколюється і створює окрему партію, часто із збереженням старої назви. Така відколена партія не має жодної незалежності і складається виключно із слухняних наймитів компартії. Іншою видозміною цієї методи є захоплення комуністичними агентами керівництва якоїсь партії, після чого нові “керівники” переводять чистку активу партії від небажаних елементів і позбавивши її таким шляхом незалежності, ставлять на послуги компартії. Така доля стрінула, нпр., польську партію соціалістичну (ППС), яка через своє агентурне керівництво стала цілком залежною від польської компартії (ППР).

В той час, як ведеться акція на створення в мейшности «лівого крила» і його відділення, проти більшости – «правого крила» ведеться нагінка, щоб його політично скомпромітувати, щоб підготувити за допомогою терору його повну ліквідацію. Покажемо це на конкретних прикладах.

Незважаючи на пряму окупацію Угорщини (як союзника Німеччини) большевицькою армією, мадярська компартія, здобула під час перших виборів незначний процент голосів. Абсолютну більшість цілком законним шляхом отримала партія дрібних землевласників Надь Ференца, партія незалежна від комуністів, ясно, що ця партія була найбільшою перешкодою для компартії Угорщини. Щоб її знищити, режисерується «анти-республіканська змова», в якій нібито були замішані провідні члени партії дрібних землевласників. У зв'язку в цим відбувається арешт лідерів цієї партії, при чому участь в арештуванні беруть советські окупаційні власті (зробити це власними силами мадярська компартія не була в стані). Побойуючись арешту, Надь Ференц вневдовзі втікає за кордон. Наступає дезорганізація партії, керівництво в ній захоплює «ліве крило» на чолі з Денєм Лайошем, а разом з цим стара партія дрібних землевласників перестає фактично існувати. Залишається тільки назва, якою прикриваються звичайні агенти компартії. В нових «виборах» ця «партія» тратить місце першої партії, а його займає тепер... компартія, перед тим цілком слаба.

Подібний випадок маємо з польським стронніцтвом людowym (ПСЛ) Міколайчика. Після січневих “виборів”, коли комуністи “здобули” більшість, посилюються з боку комуністичного табору напади на ПСЛ, які дедалі постійно зростають. Цій партії закидається співпраця з “внутрішньою реакцією”, англо-американцями. Поліція, що є цілковито в руках комуністів, арештовує також цілий ряд провідних членів ПСЛ, яких включається до процесів польського підпілля. Одним словом,

фабрикуються “докази” співпраці з реакцією, йде підготовка до ліквідації ПСЛ. Прочуваючи свій сумний кінець, до того ж після лекцій в Болгарії, Угорщині, Румунії, Миколайчик у м. жовтні цього року втікає з деякими своїми співпрацівниками за кордон. Керівництво партією захоплюють люди з “лілого крила”, перед тим викинені з партії. ПСЛ, як незалежна партія перестає існувати, лишаються тільки комуністичні агенти, які проводять чистку партії. Вирішальним чинником, як бачимо являє собою в обох випадках терор, очевидно маскований “анти-республіканськими змовами”, “співпрацею з реакцією”, “англо-американським вислужництвом”.

Варіант, що під нього підпадали Петков і Манію, полягає в тому, що за обвинуваченнями в “протидержавній змові” арештовується керівників даних партій, після чого «парламентським» порядком розпускається ці партії. Отже ж, знов терор. Так власне були зліквідовані селянські партії: Петкова в Болгарії і Манію в Румунії. Для формального виправданая цього злочину були підготовлені процеси Петкова і Манію, з метою показати, що вони “зрадники народу”, “англо-американські агенти”, і т.п. У висліді цих процесів, як відомо, Петкова страчено, Манію засуджено на досмертну в’язницю.

Які ж це старі історії того роду процеси. Як добре вони відомі нам з того часу, коли то Сталін, розправляючись зі своїми політичними противниками: Троцьким, Зінов’євим, Бухаріном і іншими, “доказував”, щоб виправдати свій злочин, що вони “зрадники народу”, що вони “скотилися в bagno чужоземної агентури”. Як же ж “подвивався” на цих процесах їх головний режисер Вишинський (який тепер не мевше «подвивається» на дипломатичному полі). А в 1930 році большевицькі окупанти непросто ліквідували Союз Визволення України (СВУ), а змонтували великий процес, щоб також “доказати” СВУ “агентурність” і цим прикрити свій злочин.

І хоч від цих горезвісних процесів минув вже шмат часу, англійський соціаліст Шовкрос ще й досі вірить у большевицькі байки про “чужоземну агентуру”. Він нпр. на другій сесії Генеральної Асамблеї Організації Об’єднаних Націй прямо розсипався в компліментах перед катом Вишинським, він не знав як нахвалити Вишинського за його ганебні процеси, які на думку Шовкроса, мали велике (?) значення як знищення “німецької п’ятої колонії” (?) в СССР, які з’єднали Вишинському світову славу (хіба ката!). Цікаво, як сьогодні реагує пан Шовкрос на розгром: опозиційних партій в країнах Центральної і Південно-Східної Європи. Можна сумніватися, чи йому, слухавши обвинувачення Петкова і Манію в тому, що вони англо-американські агенти, робилося солодко і чи він схильний сьогодні до таких компліментів, як на другій сесії Генеральної Асамблеї ООН. Може, Шовкрос

і йому подібні аж тепер, після останніх лекцій в Болгарії, Румунії, Угорщині і Польщі прозріють. Ще Шовкрос може прозріє, але англійська ліберальна газета «Манчестер Гардієн» ледви. Ця газета у зв'язку з процесом Манію думає, по стільки роках большевицьких злочинів, зворушити бандитське сумління большевицьких агентів тим, що пригадує їм, як то свого часу ліберали домагалися звільнення Дімітрова і Ракочі. О ліберальна наївносте, ти справді не маєш меж! Не втік далеко від «Манчестер Гардієн» і п. Гафенку, який дорікає Петру Гроза, пригадуючи йому, що за режиму Антонеску, коли Гроза сидів у тюрмі, Манію допомагав у його звільненні. А тепер бачите, цей самий Гроза судить Манію на досмертну в'язницю. Правда, яка чорна невдячність з боку Петру Гроза. Ну, що ж порадиш, з петру грозами треба боротися не методами Манію-Гафенку і «Манчестер Гардієн», а методами дещо іншими.

Та це лише на маргінесі. Повертаючись до суті справи, ми стверджуємо, що вищевказаними методами компартії всіх новоокупованих большевиками країн; за винятком Чехословаччини, цілком розгромили в 1947 р. свою легальну опозицію, тобто всі легальні опозиційні партії і справді незалежні коаліційні партії.

Чехословаччина також вже знаходиться на другому етапі большевизації, але тут він ще не закінчений. Правда, компартія являє собою найсильнішу партію до неї належить керівництво урядом, але поруч неї є ще незалежні партії: соціалістична (з'їзд цієї партії, що недавно відбувся, усунув від керівництва за сприяння комуністам Фірлінгера, а обрав на голову партії Лявшама). Національно-соціалістична народна, а в Словаччині – демократична, яка в квітневих виборах здобула перше місце. Акія в напрямі нищення коаліційних партій в Чехословаччині вже ведеться. В Словаччині вона має насильницькі форми. Тут за загальним стандартом змонтовано викриття “антидержавної змови”, ліквідація якої є нічим іншим, як поступовою ліквідацією словацької демократичної партії, що є необхідним для того, щоб компартія зайняла перше місце. В Чехії боротьба проти некоммуністичних партій ведеться трохи обережніше, з огляду на те, що ці партії мають міцні позиції в народі з огляду на організованість чеського народу (такий прийом застосувала тільки одна чехословацька компартія). Тому вона старається задовольнити його матеріальні потреби, доставити йому подостаток хліба, товарів ширьжитку і т.д. і цим купити собі довір'я більшості чеських працюючих мас. З другого боку, компартія надзвичайно поширює свої кадри втягаючи кого попало. То ж не дивниця, що компартія малої Чехословаччини нараховує сьогодні (на 28. 11. 1947 р.) 1281138 членів, в той час, як нпр., польська компартія – округло 300000. Щойно так зміцнившись, компартія Чехословаччини планує перейти до остаточної ліквідації своїх

коаліційних партій, і ми не сумніваємося, що це в найближчому часі станеться.

З черги вкажемо на те, яке становище займають на другому етапі большевизації компартії.

На другому етапі компартії вже висуваються одверто на перше місце, на становище найсильніших партій, тобто на керівну силу політичного життя країни. Де своє становище вони, легалізують “виборами”, які, попереджені старанною, “підготовкою” і проведені в обстановці терору, безправ’я та жахливих махінацій, річ ясна, забезпечують “блискучу перемогу демократичних сил”. “Найбільш послідовний захисник демократії” – компартії виходять з “виборів” найсильнішими партіями, тепер вони формально перебирають керівництво урядами – Г. Дімітров в Болгарії, К. Готвальд в Чехословаччині. Але там, де є відповідні агенти, як Циранкевич у Польщі, Грооза в Румунії. Денєшні Лайош в Угорщині, там вони залишаються очолювати уряд.

Цілком очевидно, після розгрому незалежних коаліційних партій і висування компартій на становище найсильніших партій, урядові коаліції (“вітчизняні фронти”) являють собою лише порожню форму, бо всі коаліційні партії, що залишаються є тільки партіями назовні. Отже, з кінцем другого періоду компартії займають монопольне становище.

Таким чином, на протязі 1947 р. в усіх країнах Центральної і Південно-Східної Європи за винятком Чехословаччини другий етап большевизації цілковито завершився – всі опозиційні і справді незалежні коаліційні партії були цілковито знищені, а компартії неподільно перебрали владу.

Ліквідація легальної опозиції в країнах Центральної і Південно-Східної Європи – це не лише ліквідація тої чи іншої партії, це перший крах цілої політики, а, саме, концепції мирної ривалізації з компартіями і легальної парламентської опозиції (перед нею, власне, ми постійно перестерігали). Ця політика принесла народам величезні шкоди. Вона полегшила закріпитись большевицьким імперіялістам, вона відтягнула значну частину народних мас, від активнореволюційної боротьби на шлях безплідної парламентщини, вона полегшила знищення тисячів патріотичного елементу. Тому приспішена ліквідація легальної опозиції лише прояснить атмосферу в новоокупованих большевиками країнах. Народи цих країн виразно побачуть тепер, що вони не мають жодної державної самостійності, що вони поступово перетворюються в большевицькі колонії. Вони пізнають, що компартії – це прямі агентури російсько-большевицьких імперіалістів. Вони зрозуміють, що свої внутрішні соціально-політичні питання вони зможуть розв’язати згідно зо справедливими вимогами працюючих тільки самі, без большевицької

допомоги. Нова ситуація спричинилася до росту прогресивних національно-визвольних сил, які стоять на становищі активної боротьби проти російсько-большевицьких загарбників, які, не жалюючи свого життя, будуть боротися разом з народом за всяких обставин. Для тих, які завели народ на манівці і там покинули його спасаючи власне життя, – більше місця не буде.

В 1947 р. розпочався також перехід до третього етапу большевизації, яка тепер розвиватиметься ще скоріше. Третій етап характеризується цілком явним монопольним становищем компартій, чисткою в рядах компартій, “будовою соціалізму” і завершується “приєднанням” даної країни до ССРСР, як нової т.зв. республіки.

Елементи третього етапу виявились насамперед в «еволюції» т.зв. вітчизняних фронтів. Як ми вже сказали, з кінцем другого етапу т.зв. вітчизняні fronti – це лише форма для прикриття диктатури компартій, бо всі некомуністичні “партії” цих “фронтів” являють собою партії лише назовні. Отже як тепер, на третьому етапі, ця форма за непотрібністю вже відкидається, як шкаралупа, а з неї виходить тільки одна партія – комуністи, а всі інші “партії” зливаються з комуністичною, що, очевидно, не справляє жодних труднощів, оскільки ці “партії” складаються з комуністичних агентів. На офіційній мові така трансформація, вітчизняних “фронтів” називається їх “перебудовою в єдину політичну організацію”. Таким чином, на третьому етапі компартії займають монопольне становище не тільки фактично, але й формально.

Першою на шлях такої перебудови, “народного фронту” вступила в 1947 р, річ ясна. Югославія. (Що ця «перебудова» означає політичний монополь компартій – для всіх ясне, і Тіто в одному з своїх останніх виступів, порушуючи це питання, не пробував навіть заперечувати проти цього. Але для виправдання він послався між іншим, на те що в Англії, мовляв, лейбористи також виконують владу монопольно. Дивіть, куди попав. І від коли ж то для Тіто прикладом служить буржуазна Англія? Очевидно, що для Тіто краще було б, – якщо б він не хотів обдурювати працюючі маси – послатися на клясичний приклад, на ССРСР – де вкп[б] має справді необмежений законом монополь на владу і де, крім вкп[б], не існує жодної іншої партії, – ніж на Англію, де поруч лейбористської партії існують й інші незалежні партії і де кожних наступних виборів на зміну лейбористам можуть прийти консерватисти. Та що ж. большевицькі собаки нате й є щоб брехати). Питання “перебудови вітчизняного Фронту в єдину організацію”. стоїть вже, на порядку дня в Болгарії. В альбанському “демократичному фронті” немає, крім компартії, іншої партії навіть за назвою, а тільки “представники” профспілок, молоді, жінок і т.д., тим самим він уже перебудований в “єдину організацію”. В Польщі, Румунії, Угорщині акція в цьому напрямі

ведеться покищо під кличами “затіснення урядової коаліції”, “зміцнення єдності робітничих партій” і т.п., тому, що ці країни тільки що закінчили розгром опозиції. В них це питання стоятиме на черзі в 1948 р. Хоч в Чехословаччині, як знаємо, другий етап ще не закінчився, тим не менше большевицькі агенти вже тепер заявляють про потребу «перебудови» свого т.зв. національного фронту. “Для нас, говорить Готвальд на пленумі цк компартії Чехословаччини, що відбувся 27–28. 11., – національний фронт – це спілка робітників, селян, ремісників та інтелігенції (а не політичних партій, як це є сьогодні – примітка автора). Ми вперто наполягатимемо саме на такому розумінні національного фронту”.

Генеральна чистка в рядах компартій покищо не проводиться. Вона відбудеться щойно згодом, але прийде неминуче (і можливо, кількома наворотами). Тоді большевики знищать останній небажаний їм елемент, який вони тепер толерують на легальному становищі, з яким ще миряться в рядах своєї агентури. Після Петкова, Манію, Міколайчика прийде черга на болгарських, румунських, польських (і всіх інших) затонських, шумських, скрипників. Така вже черговість в системі большевизації.

Другий елемент, характерний для третього етапу большевизації, який позначився вже в 1947 р., є, так сказати, натури зовнішньої. Він знайшов свій вислів у заключуванні т.зв. договорів про дружбу, співробітництво взаємодопомогу. Мішок з такими договорами розв'язали Югославія і Болгарія (підписали його 28. 11. 1947 р.), і вони тепер посиплюються один за другим та охоплюють всі по черзі новоокуповані большевиками країни. Вже такий договір заключили Югославія і Угорщина. В дорогу для підписання таких договорів вибрався Енвер Ходжа.

Ці договори – це не жодний “успіх слов'янської дипломатії”, як думас англійська преса (коментуючи болгарсько-югославський договір), бо поперше, їх не виключають самостійні держави, по-друге їх виключення не справляє жодних труднощів (а лише в такому випадку можна говорити про успіх). Вони є далшим розвитком єдиного, давно приготованого, із завдалегідь розробленими і розподіленими між поодинокими виконавців окремими завданнями плану повної анексії Альбанії, Югославії, Болгарії, Румунії, Угорщини Чехословаччини, Польщі Советським Союзом. Мета цих договорів – шляхом якнайдалі посуненої уніфікації згаданих країн у зовнішньо-політичному відношенні підготувати їх до включення в склад СРСР. Це включення може відбутися і шляхом “приєднання” кожної країни окремо, нпр. Польщі, Чехословаччини і шляхом “приєднання” відразу цілої Федерації, нпр, Балканської (Альбанія, Югославія, Болгарія, Румунія, Угорщина). Тому болгаро-югославський договір можна розглядати, як вступ до утворення такої власне Балканської Федерації. Та тут певне одне: всі країни Центральної і Південно-Східної Європи будуть перетворені на советські

республіки неминуче. Такого кінця вимагає вже логіка большевицької загарбницької політики. Заперечення проти цього з боку большевицьких верховодів і їх агентів не мають жодного значення. Хто ж, однак прив'язує вагу до подібних заяв, той хай пригадає собі, як в 1940 р. Молотов також заперечував проти того, що СССР готується зайняти Естонію, Латвію, Литву, і як ще того року СССР загарбав ці країни.

Зовнішнім показником того, як далеко посунувся процес уродженості внутріполітичного ладу новоокупованих країн з большевицьким ладом, являють собою заяви большевицьких агентів про ступінь “будови соціалізму”. Бо ж ясно, що не соціалізм будують вони, а лише експлуаторський советський лад, тобто такий, який є в нас. Про перехід до “будови соціалізму”, як про практичне завдання говориться наразі тільки в Югославії і Болгарії (в інших лиш як про мету), але на протязі третього етапу до цього перейдуть по черзі і всі інші. В третьому етапі “будова соціалізму” проходить прискішеним порядком, але вона не обов'язково мусить закінчитися до часу включення цих країн до СССР, а може продовжуватися ще й після цього. Найдовше вона буде тягнутися на відтинку селянства, бо воно становить найбільшу масу народу, і з його боку йде найбільший спротив. (При сталінській діалектиці не виключене і таке, що після включення цих країн до СССР, де вже “будується комунізм”, вони відразу перейдуть до “будови комунізму з поминенням соціалізму”).

Сьогодні в країнах Центральної і Південно-Східної Європи є вже багато елементів большевицького ладу. Югославія, нпр., побудована цілком, як маленький Советський Союз. Верховній раді і урядові СССР відповідає народна скупщина і уряд Федеративної Народної Республіки Югославії (ФНРЮ). Складові “народні республіки”: Сербія, Хорватія, Словенія, Боснія і Герцеговіна, Македонія, Чорногорія мають свої скупщини і “уряди”, так само, як наші “союзні республіки”. Народні комітети відповідають нашим місцевим радам. Такі ж місцеві ради є в Болгарії і Альбанії. В Польщі, нпр., “стихійно”, “з низів” зродився т.зв. рух “вспульзаводніцтво”, що є нічим іншим, як пересадженням до Польщі горезвісних соцзмагань і стахановщини. В Румунії ще під час аграрної реформи утворено державні станції, яким передано поміщицькі сільсько-господарські машини, коні, і ці станції за оплатою обслуговують селянські господарства, тобто створено основи під советського типу мтс-и. Скрізь (за винятком Румунії) переведено націоналізацію банків, промисловости, транспорту, в більшій чи меншій мірі торгівлі, тобто підготовлено ці галузі до того, щоб їх могли кожної хвилини перебрати відповідні московські міністерства. Бо, як це ми вже підкреслювали, націоналізація переведена за большевицьким зразком не означає переходу націоналізованих галузей господарства до народу. Це –

лише перехід цих галузей від капіталістів до класи большевицьких експлуататорів. (До перших вони належать на основі приватної власности, до других – на основі небезпечного монопольним політичним становищем привілею розпоряджатися всіма засобами і знаряддями виробництва).

Рівночасно з встановленням в країнах Центральної і Південно-Східної Європи внутріполітичного ладу большеницького типу проходить процес зв'язування цих країн в єдиний державний організм з ССРСР. Найскоріше він відбувся на відтинку закордонної політики. (Адже ж загально відомо, що ці країни давно вже стоять на послугах Молотова). У воєнному відношенні вони також цілковито включені в большевицьку систему і підпорядковані Москві. Зараз проходить посилене господарське спокування цих країн з ССРСР. Їхня господарська стрілка тепер (після проголошення "Плянун Маршалла") спрямована на Москву.

Таким чином, процес перетворення країн Центральної і Південно-Східної Європи на советські республіки прискореним темпом добігає до свого кінця. Народом Польщі, Чехословаччини, Румунії, Угорщини, Югославії, Болгарії, Албанії доводиться сьогодні провадити те саме, що пройшли всі поневолені народи ССРСР, що пройшов український народ. Тому також для цих народів немає іншого виходу, як стати на цей шлях революційної боротьби, що на нього став український народ. Наш шлях випливає із довгорічного досвіду боротьби проти російсько-большевицького імперіалізму, він проведений життям, він тому добрий для всіх поневолених большевизмом народів. Посилена большевизація вимагає від народів новоокупованих країн посиленої визвольної боротьби і зацінення співпраці з поневоленими народами ССРСР в єдиному фронті всіх поневолених большевизмом народів. Для всіх народів світу вона грізне мemento, вона вимагає від них покинути вкінці ілюзії про можливість співпраці з ССРСР, надії на його примирення і включитися до активної боротьби з найлютішим ворогом всього людства – російсько-большевицьким імперіалізмом, в єдиному фронті всіх, поневолених і загрожених ним народів.

15 грудня 1947 р.

В хвилині, коли приходить до нас перевидавати цю статтю, процес большевизації країн Центральної і Південно-Східної Європи осунувся даліше вперед. Заіснував цілий ряд нових фактів.

На кінець другого етапу большевизації в Чехословаччині не треба, було довго ждати. В лютому-березні 1948р. були цілком розгромлені опозиційні партії: народна і національно-соціалістична, а соціал-демократична злилась зараз з комуністичною, очевидно, "очистившись" від антикомуністичних елементів. Такі видатні політичні діячі Чехо-

словащини, як Масарик в обличчі нової ситуації поповнив самогубство, кидаючись через вікно, Бенеш подався у відставку а поста, президента, а вкортці, у вересні 1948 р., вмирає, інші політичні діячі попадають в тюрму або втікають за кордон. Зліквідовано опозицію і в Словащині. Комуністична партія Чехословащини стала монопольною. Розпочався “перехід до соціалізму”.

“Об’єднання” соціал-демократичної партії з комуністичною на-ступило в Мадярщині, а в Польщі вже сьогодні все підготовлене до злиття ППС з ППР.

Дуже характерним для подій 1948 р. в країнах Центральної і Південно-Східної Європи з’являється одверта нагірка на поодиноких керівників компартій цих країн за їх “націоналістичні ухили”, а також висунення потреби чистки компартій. Все це – елементи третього етапу большевизації, на неминучість яких в статті було вказано. Після міколайчиків приходить черга на польських, югославських і всіх інших шумських і скрипників.

Найбільш різких форм “націоналістичний ухил” набрав в Югославії. Большевицькі вимоги прискорено большевизувати Югославію, зокрема на відтинку селянства, зродили гострий спротив в комуністичній партії Югославії (КПЮ). Тіто і його група відмовилися від участі в комінформі, тобто перестали слухати вкп(б) і зайняли самостійну позицію в політиці КПЮ, яка була схвалена V з’їздом югославської компартії. Большевики докладають зараз усіх зусиль, щоб зі середини повалити групу Тіто і наново підпорядкувати собі КПЮ, застосовуючи рівночасно політичний й економічний тиск на Югославію.

Другим яскравим прикладом “правого національного ухилу” є Польща, став на його шлях не хто інший, а сам генеральний секретар ППР – Гомулка (Веслав). Його “ухил” виявився в опозиції до “керівної ролі вкп(б)” та колективізації польського села, тобто в цьому самому, що “ухил” Тіто в Югославії. Але в Польщі він набрав інших форм ніж в Югославії. Тут Гомулка на серпневому пленумі цк ППР визнав свої “помилки”, і його тільки усунено з посту генерального секретаря, якій тепер зайняв Болеслав Берут, що дотепер як президент вдавав, що він стоїть осторонь якої небудь політичної партії. Таким чином з першою фразою “правонаціоналістичного ухилу” в Польщі покінчено “мирно”.

Хвороба “націоналістичного ухилу”, очевидно, на цьому не закінчиться, її перейдуть всі компартії новоокупованих большевиками країн, а остаточне лікування переведуть сталінські оператори шляхом фізичної ліквідації “ухильників”, так як це сталося в СРСР. Такі вже закономірності большевизації.

16 вересня 1948 р.
Автор